

Ματθαίος ο Πτωχός, ένας σύγχρονος Κόπτης Θεολόγος (Δημήτριος Αθανασίου, ΜTh)

/ [Πεμπτουσία](#)

Η Αγία Γραφή υπό του πρίσμα του Ματθαίου του Πτωχού και η ερμηνεία ενός δύσκολου χωρίου (Μτθ. 24, 36)

1. Η προσωπικότητα του Ματθαίου του Πτωχού

Ο αββάς Ματθαίος ο Πτωχός[1] (1919-2006) υπήρξε ο εκφραστής και εισηγητής της κοπτικής[2] θεολογικής μεταρρύθμισης του 20^{ού} αιώνα[3] και συνάμα ανανεωτής του σύγχρονου κοπτικού μοναχισμού[4]. Ο ίδιος φαίνεται να είναι ο πολυγραφότερος Κόπτης συγγραφέας από το σχίσμα των Εκκλησιών (Σύνοδο της Χαλκηδόνος, 451 μ.Χ.) και ύστερα[5].

Ο ΜΠ[6] γεννήθηκε το 1919 στην πόλη Banha (45 χιλιόμετρα βόρεια του Καΐρου)[7], σπούδασε στη Φαρμακευτική Σχολή του Καΐρου και το 1948 εκάρη μοναχός στη μονή του αββά Σαμουήλ (Deir Anbâ Samuel), στην Άνω Αίγυπτο. Μυήθηκε στην πνευματικότητα διαφόρων μοναστικών κέντρων της Άνω Αιγύπτου και αργότερα διετέλεσε ηγούμενος της μονής του αγίου Μακαρίου (Deir Abu Maqar)[8], συνεχίζοντας μια πορεία πνευματικών ζυμώσεων και θεολογικού αναστοχασμού[9]. Τέλος, κοιμήθηκε στο Κάιρο στις 8 Ιουνίου 2006[10].

Abouna Matta El Meskeen
1919-2006

Ο ΜΠ διακρίνεται για την ευρυμάθειά του και τις εμβριθείς μελέτες του στα βιβλικά κείμενα και ιδίως αυτά της Καινής Διαθήκης. Υπήρξε ο κατεξοχήν ερμηνευτής των Γραφών στην Κοπτική Εκκλησία. Σπούδασε την ελληνική γλώσσα, προκειμένου να έχει πρόσβαση στο πρωτότυπο κείμενο, αλλά και στα ερμηνευτικά συγγράμματα των Ελληνόφωνων Πατέρων[11]. Τα Υπομνήματά του παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον, διότι στην ερμηνευτική του προσέγγιση συνδυάζει το ασκητικό πνεύμα με τη σύγχρονη επιστημονική μέθοδο των βιβλικών μελετών. Στα συγγράμματά του, παράλληλα με τις απόψεις των εκκλησιαστικών συγγραφέων και των Πατέρων της Εκκλησίας, παραθέτει και απόψεις δυτικών ερμηνευτών και ερευνητών, με τις οποίες άλλοτε συμφωνεί και τις προσλαμβάνει με γόνιμο και δημιουργικό τρόπο, και άλλοτε διαφωνεί, καταλήγοντας, στο τέλος, σε μια δική του ερμηνευτική άποψη, η οποία πάντοτε πηγάζει από την ασκητική του εμπειρία.

Εκτός από την ερμηνευτική του προσέγγιση, καίριας σημασίας είναι και η συμβολή του στο γεγονός ότι κατάφερε, μέσα από τα ερμηνευτικά του συγγράμματα, να μεταφέρει το νόημα της Αγίας Γραφής στην αραβική γλώσσα σύμφωνα με το πρωτότυπο κείμενο[12]. Έτσι, ο ίδιος, πριν αναλύσει την οποιαδήποτε βιβλική περικοπή, ανατρέχει στο πρωτότυπο κείμενο της ελληνικής και προσπαθεί να αποδώσει τη σωστή μετάφραση των ελληνικών λέξεων όπου εκείνος κρίνει ότι χρειάζεται, εντοπίζοντας πολλές φορές μεταφραστικά λάθη που παρουσιάζουν οι αραβικές εκδόσεις της Καινής Διαθήκης. Δίνει, με τον τρόπο αυτό, τη δυνατότητα και την ευκαιρία στον χριστιανό Άραβα αναγνώστη και μελετητή της Καινής Διαθήκης που δεν γνωρίζει την ελληνική γλώσσα, να μπορεί να κατανοεί ορθώς τα κείμενα της Καινής Διαθήκης στην αραβική τους έκδοση.

Επιπλέον, ο ίδιος στα Υπομνήματά του υπήρξε εισηγητής και θεμελιωτής της κριτικής κειμένου της Βίβλου[13] στον χώρο της Κοπτικής Εκκλησίας και θεολογίας[14], γεγονός που δεν είχε επιχειρηθεί μέχρι τότε από κανέναν άλλον Κόπτη λόγιο ή συγγραφέα.

[Συνεχίζεται]

[1] Το όνομά του στην αραβική γλώσσα είναι: Matta el-Maskeen [αραβικά: مٲٲم |نكسمل]. Στην αγγλική βιβλιογραφία είναι γνωστός ως Matthew the Poor.

[2] Ο όρος *Κόπτης* είναι παραφθορά της ελληνικής λέξης «Αιγύπτιος» και έχει εθνική και θρησκευτική σημασία: Προσδιορίζει τον Αιγύπτιο χριστιανό, αυτόν που ανήκει στην αιγυπτιακή χριστιανική Εκκλησία. Συνεπώς, οι αντίστοιχοι όροι *κοπτική*, *κοπτικός* κ.λπ. έχουν την ίδια έννοια και αναφέρονται σε κάθε περίπτωση ξεχωριστά. Βλ. Ι. Φουρτούνα, *Η Ελληνικότητα της Κοπτικής Γλώσσας*, Αθήνα: Του

ιδίου, 2012, σσ. 23-30.

[3] Το θέμα της κοπτικής θεολογικής μεταρρύθμισης το έχω αναπτύξει ενδελεχώς στη Διπλωματική μου Εργασία με τίτλο: «Οι Κόπτες μεταρρυθμιστές του 20ού αιώνα και η θεολογία τους», που εκπονήθηκε στο Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο και εγκρίθηκε στις 4 Οκτωβρίου 2015.

[4] A. Ayoub, *Tagdid el-feqr el-lahoty el-faslafy ben Toma al-akouini wal ab Matta El-Meskeen*, (qesm el-falasafa be koleyet el-adab - gama'a el-qahera) El-qahera, 2010, σ. 29.

[5] Φαίνεται να έγραψε πάνω από 180 έργα, με πλούσιο θεολογικό περιεχόμενο, καλύπτοντας όλο το εύρος της θεολογίας. Βλ. A. Ayoub, *Tagdid el-feqr el-lahoty el-faslafy ben Toma al-akouini wal ab Matta El-Meskeen*, σ. 47.

[6] Για πρακτικούς λόγους, προκειμένου να αποφευχθεί τυχόν σύγχυση μεταξύ του Ματθαίου του Πτωχού με τον ευαγγελιστή Ματθαίο, θεωρήσαμε ορθότερο, όταν αναφερόμαστε στο όνομά του, να γράφουμε τα αρχικά γράμματα ΜΠ.

[7] W. A. Hanna, *Father Matthew the Poor*, Wadi El-Natrun: Monastery of St Macarius Press, 2006, σ. 4.

[8] Deir el-qedis anba makar, *Abuna el-qomos Matta el-Meskeen*, Matbaet deir el-qedis anba makar, Wadi el-Natrun, 2006, σσ. 51-54.

[9] J. H. Watson, *The Coptophile Column. Abouna Matta el Meskin*, Wadi El-Natrun: Monastery of St Macarius Press, 2006, σ. 1.

[10] W. A. Hanna, *ό.π.*, σ. 3.

[11] A. Ayoub, *Tagdid el-feqr el-lahoty el-faslafy ben Toma al-akouini wal ab Matta El-Meskeen*, (qesm el-falasafa be koleyet el-adab - gama'a el-qahera) El-qahera, 2010, σσ. 61-63.

[12] Fouad Naggib Yousef, «Abuna matta el-meskeen kateb oua shareh enggily mobdeaa», στο διαδικτυακό τόπο: http://www.stmacariusmonastery.org/st_mark/sm120703.htm (14-10-2015).

[13] Κλασική περίπτωση κριτικής της Βίβλου αποτελεί το ερμηνευτικό του έργο στο Κατά Μάρκον Ευαγγέλιο. Στέκει στην προβληματική των στίχων 9-20 του κεφαλαίου 16 και αποδίδει τη συγγραφή της ενότητας αυτής, όπως κάνουν και ορισμένοι παλαιοί ερμηνευτές και σύγχρονοι βιβλικοί ερευνητές, σε έναν εκ των εβδομήκοντα μαθητών του Κυρίου ονόματι Αρίστωνα, ο οποίος, κατά τον

συγγραφέα, έζησε τον 1^ο αιώνα μ.Χ. και, προκειμένου να ολοκληρώσει τη διήγηση περί της Αναστάσεως, συγκέντρωσε υλικό από τα Ευαγγέλια Κατά Λουκάν και Κατά Ιωάννην. Βλ. Matta el-Meskeen, *Al-engil behasab el-qedis morkos derasat oua tafsir ou sharh*, Matbaet deir el-qedis anba makar, Wadi el-Natrun, 1996, σ. 622.

[14] Πρέπει δε να αναφέρουμε ότι το γεγονός ότι ο Ματθαίος εισήγαγε την κριτική του κειμένου της Βίβλου στον χώρο της Κοπτικής Εκκλησίας και θεολογίας σκανδάλισε τους εκπροσώπους της και επικρίθηκε έντονα από τον Πατριάρχη Shenouda Γ' (1923-2012). Βλ. El-baba Shenuda III, *Beda 'a haditha*, Matbaet al-anba roués al-ofsat al-abaseya, Al-qahera, 2007, σσ. 175-181. Βέβαια, από μια άποψη, η αντίδραση αυτή μπορεί να δικαιολογηθεί, διότι, ως μην ξεχνάμε, είναι αδύνατον σε έναν τόπο όπου κυριαρχεί το Ισλάμ, όπως η Αίγυπτος, να τίθεται θέμα προσθαφαιρέσεων αγιογραφικών χωρίων και αξιοπιστίας των βιβλικών κειμένων – και τούτο, διότι η ισλαμική διδασκαλία αμφισβητεί την αξιοπιστία της Βίβλου, την οποία θεωρεί αλλοιωμένη. Βλ. Κοράνι: «Αλίμονο λοιπόν σ' αυτούς που γράφουν το Βιβλίο με τα χέρια τους και λένε: "Αυτό είν' απ' τον ΑΛΛΑΧ", για να κερδίσουν άθλιο τίμημα. Κι αλίμονο σ' αυτούς για ό,τι γράφουν τα χέρια τους κι αλίμονο σ' αυτούς για το κέρδος που απ' αυτό ωφελήθηκαν!» {Κοράνι 2:79} – «Επειδή όμως αθέτησαν τη Συμφωνία τους, τους αναθεματίσαμε και σκληρύναμε τις καρδιές τους. Παραποίησαν τις λέξεις κι αγνόησαν ένα μεγάλο μέρος απ' το Μήνυμα που τους εστάλη, κι ακόμα θα τους βρεις να κατρακυλούν σε (νέες) δολοπλοκίες (εξαιρούνται λίγοι απ' αυτούς). Συγχώρεσέ τους όμως και παράβλεψε, γιατί ο ΑΛΛΑΧ αγαπά τους αγαθοεργούς. Και απ' εκείνους, ακόμη, που είπαν "είμαστε Χριστιανοί" πήραμε μια Συμφωνία, και αγνόησαν ένα μεγάλο μέρος απ' το Μήνυμα που τους εστάλη. Έτσι, τους προξενήσαμε την έχθρα και το μίσος μεταξύ τους, μέχρι την Ημέρα της Κρίσης. Και ο ΑΛΛΑΧ θα τους ειδοποιήσει για το τι είναι εκείνο που είχαν κάνει. Ω λαοί του Βιβλίου! Σας ήρθε ο Απόστολός Μας αποκαλύπτοντάς σας πολλά απ' αυτά που συνηθίζατε να κρύβετε απ' το Βιβλίο, και παραβλέπει πολλά απ' αυτά που παραλείπετε. Σας ήρθε τώρα απ' τον ΑΛΛΑΧ φως (ο Μουχάμμεντ) και ένα ξεκάθαρο Βιβλίο (το Κοράνιο)» {Κοράνι 5:13-15}

Χαντίθ: «Επινόησαν μια δικιά τους γραφή και εγκατέλειψαν την Τοράχ» {Muhammad Nasiruddin al-Albani, *Silsalat al-Hadith as-Sahihah*, No. 2832} – «Πώς μπορείτε και ρωτάτε τους άχλουλ κιτάμπ (Χριστιανούς – Εβραίους) όταν έχετε το βιβλίο του Αλλάχ (Κοράνι) στην πρόσφατη μορφή του και είναι ανόθευτο;» {Sahih al-Bukhari, No. 613}.